

Stemningsrapport fra Mexico

Den internasjonale aidskonferansen i Mexico avsluttes fredag 8. august. Konferansen er en av de største fagkonferansene i verden med 27 000 deltakere. Det er en kolossalt møte mellom forskere, aktivister, myndigheter og kjendiser. Her møtes virologer, leger, hivpositive, diplomater, prostituerte, homser, samfunnsforskere, transvestitter, religiøse ledere, jurister, urfolksrepresentanter, lokale aktivister og alle grupper en kan tenke seg interessert i temaet. Flere tusen prosjekter blir presentert og det er et helt unikt møtepunkt mellom forskerne, praktikerne og alle involverte. Med jevne mellomrom er det grupper som arrangerer demonstrasjoner. Dette konglomeratet av en mautue gjenspeiler kompleksiteten i hiv-epidemien. Det er et helseproblem, men handler samtidig om menneskerettigheter, diskriminering, fattigdom, økonomisk utvikling, utvikling av helse- og sosialtjenester osv.

I fokus for konferansen står målet om tilgang til forebygging, behandling og omsorg for alle. Dette målet er formulert av FNs spesialsesjon for hiv/aids. Det rapporteres om stor framgang på flere fronter. For første gang gir UNAIDS' årlige rapport et bilde av nedgang i antallet nysmittede. Det er særlig tilfellet i de verst rammede landene i det sørlige og østlige Afrika. Stadig flere får tilgang på medisiner, over 3 millioner mennesker behandles nå med antivirale medikamenter på verdensbasis. Samtidig er det fortsatt langt igjen. Det er bare 1/3 av de som trenger det som får behandling, og det er stort skille mellom rike og fattige land. Så selv om antallet personer som får tilgang på medisiner har økt kraftig de siste par årene er det langt igjen til målet om tilgang for alle innen år 2011.

Medisinene forbedres stadig både når det gjelder effektivitet og når det gjelder bivirkninger. Men mange land har ikke ressurser til å gi et tilstrekkelig nyansert medisinregime. Mulig forventet levealder for hivpositive er snart like god som for andre, men dette er avhengig av tilgang på de rette medisinene tilpasset den enkeltes behov. Selv om medisinene stadig forbedres, finnes det fortsatt ikke noen kur eller vaksiner. Forskerne etterspør nye ideer for hvordan en kan finne nye tilnærminger i forskningen. Det er presentert løfterike prosjekter – bl.a. et norsk som har fått betydelig oppmerksomhet i avisene hjemme – men allikevel er hovedbudskapet fra konferansen at det er langt igjen.

På det forebyggende feltet er det et nytt fokus på nødvendigheten av en integrert tilnærming. Nye studier viser at antivirale medisinene reduserer smitterisikoen; menneskerettigheter reduserer diskriminering og skaper nye rom for åpenhet; alle må ha tilgang på tilstrekkelig informasjon til å kunne beskytte seg; kvinner må få makt over egen seksualitet. Listen over nødvendige tiltak er milelang, men hovedbudskapet fra konferansen er at de forskjellige tiltakene i større grad må sees i sammenheng. Erfaringene tilsier at muligheten og evnen til å forebygge er blitt bedre, men det krever en stor og samlet innsats.

Konklusjonen er derfor framgang både når det gjelder forebygging og behandling, samtidig som mye gjenstår. De viktigste hindrene på veien er for det første for dårlig kvalitet på helsevesenet i mange land. For det andre er det et problem at mange av de mest rammede gruppene ikke nås. For eksempel er det vanskelig å drive forebygging og behandling blant menn som har sex med menn eller prostituerte når sex mellom menn eller prostitusjon er forbudt, slik det er i mange land. Det tredje hovedhinderet for å oppnå målet om tilgang for alle er mangel på ressurser. Dette er både en utfordring når det gjelder

økonomisk prioritering i det enkelte land, og en utfordring når det gjelder viljen og prioriteringen blant de såkalte giverlandene innen internasjonal bistand.

Homoseksualitet er satt på dagsorden på en ny måte. Det er et nytt fokus på menn som har sex med menn i Afrika. Tidligere har en bare vært opptatt av at den afrikanske epidemien er heteroseksuell. Nå er det kommet nye rapporter som viser at også i Afrika er menn som har sex med menn overrepresentert blant hivsmittede.

Menneskerettigheter, stigma og diskriminering har vært et viktig tema på konferansen. Stigma og mangel på menneskerettigheter blir sett på som en av de største hindringene for å nå ut til alle med behandling, og som et stort hinder i det forebyggende arbeidet. En av de tingene som jeg personlig synes var interessant var presentasjonen av en stigmaindeks som kan gi muligheter for internasjonal sammenlignende forskning omkring dette temaet.

Norges plass i dette bildet er interessant og kanskje typisk for flere land. I bistandspolitikken har regjeringen satt kamp mot kriminalisering av hiv-positive på dagsorden. Samtidig reises det på konferansen sterk kritikk også mot den typen kriminalisering som skjer gjennom §155 i den norske straffeloven. På den måten kommer norsk politikk i et litt underlig lys – har Norge en politikk ute og en hjemme? HivNorge har markert seg sterkt på spørsmålet om reiserestriksjoner. Over 80 land har restriksjoner på innreise for hivpositive. Det sies, både fra forskere og aktivister, at reiserestriksjoner overhodet ikke har noen begrunnelse i et folkehelseperspektiv. Derimot fungerer det negativt for hivpositive og truer deres menneskerettigheter.

Fafos forskning på levekår og sosialpolitiske aspekter ved hivepidemien vil kunne være et viktig bidrag på noen av de feltene som har vært i fokus på konferansen. Det var derfor spennende å presentere vårt Sør Afrika prosjekt. Tilbakemeldingene var at vår spørsmål om samspillet mellom sosialpolitiske virkemidler og medisinregimene er et av de mest sentrale i spørsmålene folk på lokalplanet i Sør Afrika konfronteres med. Min konklusjon er at noen av våre kjerneområder også er kjerneområder i det internasjonale arbeidet mot hiv/aids og at det er en uendelig rekke temaer vi kan gå videre med.

Personlig har jeg brukt mesteparten av tiden på å se etter prosjekter og forskning på det sosialpolitiske feltet. Diskriminering og menneskerettigheter er et annet tema. Geografisk har jeg vært mest opptatt av Norden/Europa, Russland og det sørlige Afrika. Foreløpig har jeg flere kilo papir. Det blir en liten sorteringsoppgave før jeg reiser hjem. Det er mye input til arbeidet både med levekårsspørsmål og med diskriminering.

Mexico er en fascinerende by, stor og støyende. Konferansen har på tross av størrelsen vært svært godt organisert. Det eneste jeg har å klage på er at jeg har brukt timevis hver dag i drosje eller buss eller t-bane for å komme fram og tilbake til konferansesenteret.

Arne